

EURÓPAI UNIÓ

Az EU-költségvetés mérföldkövei: a rendszer reformjától a szervezett káoszig

SZEMLÉR TAMÁS

A cikkben az eddig kialakított négy középtávú pénzügyi perspektíva (az első 1988-ban kezdődött, a negyedik 2007-ben indul) létrehozásának alapvető dokumentumait, eseményeit mutatjuk be: a Delors-csomagokat, az Európai Tanács 1999. márciusi berlini ülésének az Agenda 2000-en alapuló döntéseit, valamint az Európai Tanács 2005. decemberi brüsszeli ülésének eseményeit. A kirajzolódó tendencia egyértelmű: 1988-ban egy új, koherens rendszer született, amelyet időről időre módosítottak, s e módosítások eredményeként mára elérkeztünk oda, hogy a rendszer alig látszik a toldozás-foldozások dzsungelében. A brit elnökség után immár végképp ideje elgondolkodni egy új rendszer kialakításáról, mivel a régi további bonyolítása nem képes enyhíteni a hosszú távú feszültségeket. A pragmatikus brit megközelítés sikere (a 2007–2013-as pénzügyi perspektíva megszületése) értékes időt adott az EU-nak arra, hogy felkészüljön egy új rendszerre – azonban legfőbb ideje végre elkezdni gondolkodni azon, hogy hogyan is nézzen ki ez a rendszer.

Journal of Economic Literature (JEL) kód: H 87.

Alig néhány évvel azután, hogy bevezették a közösségi költségvetés saját forrásainak rendszerét, megjelentek a rendszerrel kapcsolatos, a tagországok és az integrációs intézmények közötti konfliktusok is. A konfliktusok legnagyobb részét a tagországok költségvetési pozíciójával (nettó befizetők vagy nettó haszonélvezők) voltak kapcsolatba hozhatók. E pozíciók egyrészt a saját források rendszerének működéséből, másrészt pedig a közös költségvetés kiadási tételeinek elosztásából adódtak; e tételek közül a kezdetek óta kiemelt konfliktusforrás a mezőgazdaság támogatása, s fokozatosan felzárkózott mellé a strukturális politika is. A konfliktusok különösen élessé váltak az 1980-as években, amikor az integráció bővítése nyomán a korábbiakat jelentősen meghaladó finanszírozási igény jelentkezett, ráadásul a bővülő közösség ugyanekkor komoly, az integrációs folyamat elmélyítését jelentő lépésekre is elszánta magát.

A fenti kihívásokra adott reakciók – a közösségi finanszírozás alapvető reformját hozó Delors-csomagok – sikeresnek bizonyultak. Ennek ellenére a fent vázolt konfliktusok, valamint az integrációs intézmények (elsősorban a miniszterek tanácsa és az Európai Parlament) közötti viták továbbra is jelen vannak. Új szempontot hozott a vitákba a keleti

Szemlér Tamás, Ph.D., az MTA Világgazdasági Kutatóintézetének tudományos főmunkatársa.
E-mail cím: tszemler@vki.hu

bővítés perspektívája, majd 2004-ben annak megvalósulása. E kihívásra az EU első válasza az Agenda 2000 címet viselő, a költségvetési keretek terveit 2006-ig körvonalazó dokumentum, illetve az abból kiinduló megegyezés volt; a 2007-től várható költségvetési keretéről az Európai Tanács 2005. decemberi ülésén egyeztek meg a tagországok.

Ez a cikk a négy középtávú költségvetési keret (1998–1992; 1993–1999; 2000–2006; 2007–2013) legfontosabb mérföldköveit tekinti át: a Delors-csomagokat, az 1999-es berlini Európai Tanácsnak az Agenda 2000 alapján elfogadott következtetéseit, valamint a 2005. decemberi brüsszeli Európai Tanács eredményeit.

A cikk nem hagyományos „akadémiai” tanulmány abban az értelemben, hogy a források kizárólag hivatalos EU-dokumentumok és publikációk. Az áttekintés nyomán lehetőség nyílik általános – többek között a stratégiai gondolkodás folyamatos visszaszorulására vonatkozó – következtetések levonására.

A Delors-csomagok: az EU-költségvetés alapvető reformjai

Az integráció bővülése és mélyítése nyomán felmerülő, az 1980-as évek során egyre több feszültséget okozó kérdések megoldására komplex reformcsomagok születtek. A két csomag közül az első egyértelműen a déli bővítésre adott válasznak minősíthető, míg a második csomag néhány évvel később ezt egészítette ki, tekintettel az Egységes Belső Piac és a Gazdasági és Pénzügyi Unió támasztotta új kihívásokra is. A két reformot az Európai Bizottság akkori elnöke, *Jacques Delors* után Delors I. és Delors II. csomagként szokták emlegetni.

A Delors I. csomag

Az Európai Bizottság 1987 februárjában publikált két dokumentumot: az egyik az Egységes Európai Okmányban foglaltak sikeres megvalósításának feltételeivel foglalkozott, a másik pedig a közös költségvetés finanszírozási rendszerét tekintette át. 1987 második felében az Európai Bizottság megjelentette a Közös Agrárpolitika és a Strukturális Alapok, valamint általában a közös költségvetés rendszerének megújítását célzó javaslatait. A javaslatok között szerepelt új finanszírozási források bevonása, a meglévő szabályok módosítása, a költségvetési fegyelemnek a korábbinál hatékonyabb biztosítása, valamint a költségvetési egyensúlytalanságok kiigazítása. A fenti dokumentumok és a nyomukban kibontakozott vita alapján 1988. február 11–12-én az Európai Tanács Brüsszelben elfogadta a ma Delors I. csomag néven ismert intézkedéseket (a hivatalos jóváhagyásra 1988. június 24-én került sor).

A Delors I. csomagnak három átfogó célja volt.

Újabb források bevonása a közös költségvetés finanszírozásába annak érdekében, hogy az 1988–1992 közötti időszakban biztosítható legyen annak zökkenőmentes működése.

– A kiadási oldalon egyrészt a strukturális műveletek súlyának jelentős növelése, másrészt a mezőgazdasági kiadások növekedésének korlátozása.

– Igazságosabb teherviselés kialakítása a tagállamok között a közös költségvetés finanszírozása terén: a tagállamok hozzájárulásai a korábbinál jobban tükrözzék gazdasági erejük és fejlettségük viszonyait.

A reformok eredményeként az 1988–1992 közötti időszakban a saját források plafonja fokozatosan a közösség összes GNP-jének 1,15 százalékáról 1,20 százalékára emelkedett. Ez a plafon a kifizetésekre vonatkozott; a kötelezettségvállalások plafonját 1992-től a közösség összes GNP-jének 1,30 százalékában határozták meg. Változások történtek a

hagyományos saját források (vámok és illetékek) rendszerében is: az ESZAK¹ hatálya alá tartozó termékek utáni vámbevétel is bekerült e források közé, valamint az általuk beszedett hagyományos saját források 10 százalékát a beszedő országok visszatarthatták a beszedés költségeinek fedezésére (itt a változást az jelentette, hogy a Delors I. csomag után már nem visszatérítésről, hanem e rész megtartásáról volt szó).

Az áfaforrás esetében a tagországok befizetéseit korrigálták, hogy figyelembe vegyék gazdasági szerkezetük különbségeit (ezen belül is a fogyasztási ráta eltéréseit). A befizetéseknél figyelembe veendő adóalapnak ezért meghatároztak egy plafont: e szabály értelmében a számított harmonizált áfaalapnak csak a GNP 55 százalékát meg nem haladó részét veszik figyelembe a befizetési kötelezettség kiszámításakor. Ugyanakkor az áfaforrás maximális lehívási kulcsát 1,4 százalékra emelték.

A saját források terén a legfontosabb lépés mindazonáltal a GNP-forrás (az úgynevezett „negyedik forrás”) bevezetése volt. Ez az új, „ütköző jellegű” forrás (a szabályok szerint mindig olyan mértékben hívják le, amennyire szükség van a költségvetés kiadási oldalának fedezéséhez) biztosította a költségvetés egyensúlyát, és jelentős mértékben elősegítette a hozzájárulások igazságosabbá tételét (miután e forrás befizetése pontosan arányos a tagországok gazdasági teljesítőképességével).

A közösségi intézmények különös figyelmet szenteltek a költségvetési fegyelem kérdésének. E kérdéskörben két fontos, az alapelveket rögzítő dokumentumot is kiadtak: a miniszterek tanácsának a költségvetési fegyelemről szóló 1988. június 24-i határozatát, valamint az 1988. június 29-én az Európai Parlament, a miniszterek tanácsa és az Európai Bizottság által aláírt intézményközi megállapodást. E dokumentumok értelmében a költségvetési fegyelem minden kiadási kategóriára és minden intézményre egyformán vonatkozik, s mind a három aláíró intézmény felelős annak betartásáért; a dokumentumok így kívántak véget vetni a korábbi gyakorlatnak, amelyben számos „kivétel”, „átmeneti kedvezmény” és több más hasonló megoldás is megtalálható volt.

Fontos újítás volt, hogy a tagországok (illetve az intézményközi megállapodást aláíró intézmények) az 1988–1992-es időszakra középtávú pénzügyi perspektívát (költségvetési kerettervet) fogadtak el. Ennek célja az volt, hogy növeljék a költségvetési folyamatok stabilitását, segítsék a tervezést, ezáltal harmonikusabb fejlődést biztosítsanak. A pénzügyi perspektívában meghatározott keretszámokat ugyanis az éves költségvetési tárgyalásokon már nem lehet túllépni. Párhuzamosan a középtávú pénzügyi perspektíva létrehozásával, az évenkéntiség (annualitás) elvét is megerősítették, s intézkedéseket hoztak a költségvetés jobb technikai irányítása érdekében is.

A kiadási oldalon az 1988–1992-es időszak egyik legfontosabb célja a mezőgazdasági kiadások korlátozása volt. E cél érdekében az agrárkiadások növekedési rátáját a közösségi GNP növekedési rátájának legfeljebb 74 százalékára korlátozták, s a Delors I. csomag módosította a mezőgazdasági készletek kezelését is, különös tekintettel az értékcsökkenési szabályokra. Stabilizációs és figyelmeztető mechanizmusokat építettek be, s pénzügyi tartalékot is létrehoztak az USD/ECU árfolyam esetleges ingadozásából eredő hatások kivédésére.

A már elmondottakkal összhangban kiemelkedő fontosságú cél volt a költségvetési fegyelem biztosítása a nem kötelező kiadások terén. A kiadások emelkedése nem eredményezhetett a középtávú pénzügyi perspektívában meghatározott plafont meghaladó kiadásokat, ezért a parlamentnek az e kiadásokra vonatkozó „utolsó szava” is csak e határig terjedhetett. Ugyanakkor a kötelező kiadások revíziója nem eredményezhette a nem kötelező kiadások csökkenését, azaz biztosítva volt, hogy a közösségi költségvetésen belül ne legyenek „első osztályú” és „másodosztályú” kiadási kategóriák.

¹ ESZAK – Európai Szén- és Acélközösség (más néven: Montánunió).

A fenti bekezdésben elmondottak már csak azért is fontosak, mert a nem kötelező kiadások súlya a korábbiakhoz képest jelentősen megemelkedett. Ennek legfontosabb oka a strukturális műveletek (a legnagyobb nem kötelező kiadási tétel) reformja, és az e kiadásokra fordított összeg jelentős emelkedése volt. A reform a Strukturális Alapok rendelkezésére álló pénzeszközök koordinált, és ezáltal hatékonyabb felhasználását célozta. A strukturális műveletekre fordított pénz összege – a közösség déli bővítésének következtében fellépő új igényekre reagálva – igen gyorsan emelkedett: 1987 és 1993 között az e célra lekötött éves pénzösszeg reálértéken megduplázódott.

A Delors I. csomag emellett bevezette a Strukturális Alapok felhasználásának átfogó célrendszerét (az 1., 2., 3., 4., 5a és 5b célokat). Az alapok – koordinált – felhasználása ettől fogva csak olyan akciók esetében volt lehetséges, amelyek beleillettek a célok leírásában meghatározott tevékenységekbe. Mindez a strukturális (regionális) politika alapvető megújítását jelentette.

Összességében elmondható, hogy a Delors I. csomag *alapvető reformokat hozott*, s e reformok révén döntő módon járult hozzá a közös költségvetés stabilizálásához. A későbbi reformok igyekeztek megőrizni a Delors I. csomag fontos eredményeit, miközben megpróbálták a rendszert a változó igényekhez hozzáigazítani.

A Delors II. csomag

Az 1988–1992-es időszak pozitív eredményeire alapozva az Európai Bizottság újabb pénzügyi perspektívára és intézményközi együttműködésre tett javaslatot. A finanszírozás rendszerének megújítását több tényező is indokolta.

– Figyelembe kellett venni a Közös Agrárpolitika 1992-es reformjának pénzügyi következményeit.

– Értékelni kellett a megreformált Strukturális Alapok tapasztalatait, s az értékelés alapján új szabályozást kellett bevezetni.

– Az Egységes Belső Piac hatékony működése, valamint a közösség kívánatos nemzetközi szerepének biztosítása érdekében is változtatásokra volt szükség.

– A Maastrichti Szerződés következményeit – a Kohéziós Alap működtetését, illetve a felmerült új közösségi feladatok finanszírozásának biztosítását – is meg kellett oldani.

Az Európai Bizottság 1992 februárjában két dokumentumban tette közzé javaslatait. E dokumentumok egyike az Egységes Belső Piac megvalósulásától a maastrichti szerződésben foglalt célok elérése utánig tervezett időszakról szólt (ez az anyag tartalmazta a később Delors II. csomag néven ismertté vált intézkedéseket), míg a másik a közösségi finanszírozás 1997-ig várható alakulását tekintette át.

A költségvetés méretére vonatkozóan az Európai Bizottság a kötelezettségvállalások fokozatos növelését javasolta, az 1992-es 1,20 százalékról 1997-ig 1,37 százalékra (a közösség GNP-jéhez képest). Az időszak fő prioritásait a gazdasági és szociális kohézió erősítése, a közösség külső akcióinak hatékonyabbá tétele, az európai ipar versenyképességének növelése, valamint a kutatás-fejlesztés elősegítése jelentették.

Az Európai Bizottság 1993 júniusában tette közzé a javaslatok körül kialakult viták alapján módosított elképzeléseit. Ezek egy hétéves (az 1993–1999-es időszakra vonatkozó) pénzügyi perspektívát, valamint a saját források plafonjára tett új javaslatot (a közösségi GNP 1,32 százaléka, amiből 0,03 százalékpont előre nem látható kiadások fedezésére szolgált volna) tartalmaztak.

A reformokról szóló politikai döntést az Európai Tanács edinburghi ülésén (1992. december 11–12.) hozták meg. A változások mind a bevételi, mind a kiadási oldalt érintették. A tervek szerint a saját forrásoknak a kifizetésekre vonatkozó plafonja fokozatos növekedés után 1999-ben elérte a közösségi GNP 1,27 százalékát, amin belül 0,01 szá-

zalékpontot szántak az előre nem tervezhető kiadások fedezésére (a kötelezettségvállalásokra vonatkozó plafon 1999-re 1,335 százalékra emelkedett). Az áfaforrás maximális lehívási kulcsát 1995 és 1999 között fokozatosan 1 százalékra csökkentették. A négy legkevesbé tehetős tagország (Görögország, Írország, Portugália, Spanyolország) esetében e forrás beszedésének alapját korlátozták: esetükben a korlát 1995-től a GNP 50 százalékára csökkent. A többi tagország esetében a csökkenés (55 százalékról 50 százalékra) 1995 és 1999 között fokozatosan valósult meg.

A kiadási oldal változásai több tételt is érintettek. A mezőgazdaság terén a kiadások korlátozása továbbra is érvényben maradt, immár a Közös Agrárpolitika valamennyi kiadására vonatkozóan. Az USD/ECU árfolyam ingadozásából adódó hatások kivédésére hivatott monetáris tartalék összegét ugyanakkor 1995-től évi 500 millió ECU-re csökkentették.

A strukturális politika továbbra is kulcsfontosságú terület maradt. Az e politika finanszírozására fordított összeg 1999-ig 75 százalékkal növekedett (1992: 17 milliárd ECU; 1999: 30 milliárd ECU). Fokozták az eszközök koncentrációját, amit jól jelez az 1. cél súlyának növekedése. Létrejött a Kohéziós Alap, amelynek az volt a célja, hogy támogassa a négy legkevesbé fejlett tagország infrastrukturális fejlesztéseit, ezáltal megkönnyítve a felzárkózást abban az időszakban, amikor a maastrichti konvergencia-kritériumok teljesítésére irányuló erőfeszítések korlátozhatnák az állami szerepvállalást e fejlesztésekben.

A belső politikákra fordított összeg a hétéves időszak alatt 30 százalékkal növekedett. E tétel 2/3-át a kutatás-fejlesztési kiadások tették ki, de új prioritásként megjelent a transeurópai hálózatok (TEN)² fejlesztése is. A külső akciók két új tartalékeszközzel (készletléti tartalék, garanciatalalék) gazdagodtak; a tétel egészére fordított kiadások a hétéves időszak során 55 százalékkal emelkedtek. Ezzel szemben az adminisztrációs kiadások tétele esetében a költségvetési korlátok szigorúak maradtak.

Az új időszakra szükséges volt az intézményközi megállapodás megújítása. Erre azonban csak Edinburgh után majdnem egy évvel (1993. október 29-én) került sor. A hosszú vita legfőbb oka az volt, hogy a parlament elégtelennek ítélte az edinburghi megállapodásban foglaltakat, ezért intézményi előfeltételeket határozott meg az intézményközi együttműködéshez (ezek az előfeltételek többek között a nem kötelező kiadások, ezeken belül is kiemelten a strukturális politika „védelmét” célozták). A végül elfogadott intézményközi megállapodás kiterjedt a parlament és a miniszterek tanácsa közti dialógus finomítására is.

Az Edinburghban, illetve az intézményközi megállapodásban elfogadottak valóra váltásához a korábbi (javarészt a Delors I. csomag kapcsán kialakított) szabályozás módosítására és/vagy kiegészítésére volt szükség. A Delors II. csomag ily módon megőrizte és továbbfejlesztette a korábbi reform eredményeit.

Az 1993–1999-es pénzügyi perspektíva új kihívásokat is hozott. Ezek egyike a mélypontját az időszak első évében elérő európai recesszió volt. Ennek következtében – valamint a maastrichti kritériumokból adódóan – a költségvetési fegyelem kérdése a korábbiaknál sokkal fontosabb szemponttá vált.

A másik nagy kihívást az EU 1995-ös bővítésének kezelése jelentette. Ez a bővítés egyrészt jóval egyszerűbb volt, mint az 1980-as évek déli bővítései: mind a három új tag (Ausztria, Finnország, Svédország) gazdagabb volt az EU átlagánál, így a közös költségvetés nettó befizetőjévé vált. Ez azt jelentette, hogy az elérhető források köre (abszo-

² TEN (Trans-European Networks) – Transeurópai hálózatok. A maastrichti szerződésben lefektetett transeurópai hálózatok programja a közlekedés, a távközlés és az energia hálózatának közös, a nemzeti határokon átnyúló fejlesztését szolgálja.

lút értékben, és a finanszírozandó feladatokhoz viszonyítva is) bővült. Ugyanakkor a csatlakozási tárgyalások eredményeként ezen országok csatlakozása új terheket is jelentett a közös költségvetés számára. Az új tagok pénzügyi kompenzációt harcoltak ki tagságuk első éveire. Ennél hosszabb távú hatása volt a strukturális politika 6. célkitűzésének, amelyet a kis (8 fő/km²-nél alacsonyabb) népsűrűségű északi területek támogatására vezettek be.

A korábbinál kedvezőtlenebb gazdasági feltételek ellenére a Delors II. csomag összességében sikeresnek bizonyult. A költségvetés keretszámai 1996-ig igen közel voltak a plafonhoz, azonban a keretek kihasználtsága nem minden esetben volt magas. 1997-től a plafon alatt már jelentősebb rés („margin”) állt rendelkezésre, s ekkortól növekedett a keretek tényleges felhasználásának aránya is. A források tekintetében 1996 után vált hangsúlyossá az egyes forráscsoportok közötti átrendeződés: e folyamat eredményeként a pénzügyi perspektíva végére a GNP-forrás vált a közös költségvetés legjelentősebb bevételeivé. Fontos fejleménye volt az időszaknak, hogy javult az uniós intézmények közötti együttműködés, s ennek eredményeképpen a költségvetési viták és konfliktusok is a korábbiaknál könnyebben kezelhetővé váltak.

A Delors II. csomag betöltötte rendeltetését: megszilárdította a Delors I. csomag vívmányait, emellett képes volt azokat hozzáigazítani az 1990-es évek új kihívásaihoz. Az évtized (és a pénzügyi perspektíva) vége felé az EU-nak egy újabb kihívással, a keleti bővítés perspektívájával kellett szembenéznie, s a Delors II. csomagot követő 2000–2006-os időszakra e kihívás kezelésére is alkalmas pénzügyi perspektívát kellett elfogadnia.

A 2000–2006-os pénzügyi perspektíva: a keleti bővítés költségvetési vonzatai

Az 1990-es években a hagyományos konfliktusok mellett a fő „fenyegetést” az EU közeledő keleti bővítése jelentette. Miután 1993-ban meghatározta a közép- és kelet-európai országok taggá válásának általános feltételeit (a koppenhágai kritériumokat), az EU elkötelezte magát a bővítés mellett. Ettől kezdve számos becslés készült a bővítés költségvetési hatásáról, ám az első hivatalos számok – javaslatok – csak 1997-ben, az Európai Bizottság által kiadott Agenda 2000 részeként láttak napvilágot. Ez a dokumentum meghatározó volt a rákövetkező évek vitái szempontjából, amelyek elvezettek 10 ország 2004. május 1-jei EU-csatlakozásához.

A javaslatoktól a megállapodásig

A következő (2000–2006-os) pénzügyi perspektíva előkészítése érdekében az Európai Bizottság 1997–1998-ban három dokumentumot bocsátott ki: az „Agenda 2000: egy erősebb és szélesebb Európáért” c. anyagot 1997 júliusában, egy ezen alapuló, de aktualizált és részletezett pénzügyi tervet a 2000–2006-os időszakra 1998 márciusában, valamint egy részletes jelentést a saját források rendszerének működéséről és a jövőre vonatkozó javaslatokról 1998 októberében.

A pénzügyi perspektíva kialakításakor a legfontosabb kihívások a következők voltak:

- a döntéseket egyszerre kellett meghozni a pénzügyi perspektíváról, illetve a Közös Agrárpolitika és a strukturális politika reformjáról;
- a Gazdasági és Monetáris Unió stabilitási követelményei (a maastrichti konvergenciakritériumok) miatt nem mutatkozott készség a saját források plafonjának emelésére;
- az aránytalan nettó (befizetői) pozíciók kérdése a korábbiaknál élesebben vetődött fel (több országot érintett);

– a pénzügyi perspektívába be kellett tervezni a keleti bővítés finanszírozását is, méghozzá úgy, hogy sem a bővítés időpontja, sem a belépők száma és kiléte nem volt ismert.

A helyzet mindezek miatt jóval nehezebb volt, mint 1992-ben, s ez a tagországok kemény vitáit eredményezte. Az Agenda 2000 publikálását követően csaknem két évbe telt, amíg az Európai Tanács 1999. március 24–25-i berlini ülésén a tagállamok meg tudtak állapodni a 2000–2006-os pénzügyi perspektíváról. Az új intézményközi megállapodást 1999 májusában írták alá, a Közös Agrárpolitika reformjához, illetve a strukturális politika változásaihoz, valamint az előcsatlakozási alapok működéséhez szükséges szabályozásokat 1999 május–júniusában fogadták el. A költségvetési fejeletről és a saját forrásokról szóló határozat elfogadására csak jóval később, 2000 szeptemberében került sor.

Az Európai Bizottság javaslatai

A legfontosabb kérdések egyike a közös költségvetés finanszírozási keretének meghatározása volt. A kiadások nagyságát illetően az Európai Bizottság továbbra is az uniós összes GNP 1,27 százalékát javasolta plafonnak, ugyanakkor szükségesnek tartotta az egyes kiadási tételek módosítását.

A Közös Agrárpolitika esetében az Európai Bizottság az intervenciók árak jelentős csökkentését javasolta, amelyet részben közvetlen támogatásokkal kívánt pótolni. A javaslat fontos eleme volt a *vidékfejlesztés súlyának növelése*. A strukturális politikát illetően az Európai Bizottság meg kívánta őrizni e tétel 1999-re elért költségvetési súlyát (a közösségi GNP 0,46 százaléka); a részletes javaslatok a strukturális műveletek koncentrációját (a támogatási célok számának háromra csökkentését), valamint a szabályok egyszerűsítését célozták.

A belső politikákat illetően az Európai Bizottság a legnagyobb súlyt a növekedés és a foglalkoztatás elősegítésére kívánta helyezni (többek között a K+F keretprogramok, a TEN, oktatás és képzés, környezetvédelem, a kis- és közepes vállalatok támogatása terén). A belső politikákra szánt kiadásokat az Európai Bizottság az uniós GNP növekedési ütemével azonos mértékben szándékozott növelni. A külső akciók esetében az Európai Bizottság a kiadások lassabb növekedésével számolt (ennek fontos oka volt, hogy az elképzelés a közép- és kelet-európai tagjelölt országok csatlakozás előtti támogatását egy új, külön tételbe helyezte át). Az adminisztráció tekintetében az Európai Bizottság terve nem számolt a létszám növekedésével, de figyelembe kellett vennie a korábban megkezdett beruházások (döntően ingatlanok) jelentkező költségeit, valamint a jövedelmek emelkedését.

A javaslat, ahogy már említettük, külön foglalkozott az EU keleti bővítésével. Az Európai Bizottság a csatlakozás előtti támogatás bővítését javasolta, egyrészt a PHARE megerősítésével és a csatlakozáshoz közvetlenül kapcsolódó feladatokra való koncentrálásával, másrészt két új előcsatlakozási alap, a mezőgazdaságot támogató SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development), illetve a közlekedési és környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztését célzó ISPA (Instrument for Structural Policies Pre-accession) létrehozásával.

A költségvetési kerettervben megjelent a bővítés finanszírozása (azaz a taggá váló országok részére a közösségi politikák keretében elköltendő összeg) is. Mivel a bővítési folyamat menete abban az időben még messze nem volt tisztázott (a csatlakozási tárgyalások 1998 márciusában kezdődtek), a javaslat e téren hipotézisekkel volt kénytelen dolgozni. A csatlakozó országok számát és a csatlakozás dátumát illetően a dokumentum készítői azzal a munkahipotézissel dolgoztak, miszerint hat ország lép be az unióba

2002-ben. A mezőgazdasági kiadások esetében nem állítottak be közvetlen (kompenzációs) támogatásokat az új tagok részére, így esetükben a legnagyobb támogatási tételt a strukturális műveletek tették ki.

Az EU finanszírozásáról szóló 1998. októberi jelentésében az Európai Bizottság felvetette a saját források rendszere reformjának néhány lehetőségét. Két fő ötletéről volt szó: egyrészt új saját források bevezetésének lehetőségéről, másrészt (az előző elképzeléssel gyökeres ellentétben) az áfaforrás (és esetleg a hagyományos saját források) eltörlésével a GNP-forrás kizárólagossá válásáról.

Az Európai Bizottság az Egyesült Királyság kedvezményének további kezelésével kapcsolatban is konkrét javaslatokat tett. A dokumentum ezt a kérdést a nettó költségvetési pozíciók általános problémájának keretében vizsgálta. Az első opció a közösségi finanszírozás egyszerűbb és átláthatóbb rendszerének kialakítása volt [mindössze egy forrással (GNP-forrás), és a brit kedvezmény eltörlésével]. Emellett felmerült az egyensúlytalanságok kiadási oldalon való kezelésének lehetősége (a Közös Agrárpolitika közvetlen támogatásainak nemzeti társfinanszírozása révén), illetve (a túlzott nettó befizetői pozíciók elkerülésére irányuló) általános korrekciós mechanizmus bevezetése. Mindezek mellett az Európai Bizottság javaslatot tett az intézményközi megállapodás megújítására.

A berlini eredmények

A tagországok és az EU-intézmények közötti viták hosszú időt igényeltek. Végül az Európai Tanács 1999. március 24–25-i berlini ülésén sikerült megállapodásra jutni.

A közösségi kiadások (kifizetések) plafonját az összes GNP 1,27 százalékán rögzítették, miközben a tizenötökre szánt kiadások 2003-tól csökkenő tendenciát mutatnak (2006-ban az összes GNP 0,97 százalékát tehetik ki); ez utóbbi folyamat a korábban vállalt kötelezettségeknek a 2000–2006-os időszak első felére jutó kifizetésekből következik, amelyek miatt ugyanebben az időszakban az új kötelezettségvállalások szintje visszafogottabb.

A mezőgazdasági kiadások összege (2000–2006 között összesen 298 milliárd euró) alacsonyabb, mint az Európai Bizottság eredeti tervében szereplő szám. Az intervenciós árak csökkenése, ennek következményeként a kompenzáció növekedése a tervezettnél kisebb. Az Európai Bizottság néhány javaslatát (a közvetlen támogatások nemzeti társfinanszírozását, illetve időbeli és/vagy a gazdaságok méretéből adódó degresszivitását) a tagállamok elutasították.

A strukturális műveletekre szánt összeg is alacsonyabb volt az eredetileg tervezettnél: a 2000–2006-os időszakra a Strukturális Alapok részére 195 milliárd euró, a Kohéziós Alap részére 18 milliárd euró áll rendelkezésre. Ugyanakkor a koncentrációra, az elosztásra és a szabályozásra vonatkozó javaslatokat a tagállamok elfogadták.

A többi hagyományos kiadási kategória (belső politikák, külső akciók, adminisztráció) esetében a plafonok jelentősen alacsonyabbak az Európai Bizottság által javasoltaknál. Ezzel szemben az előcsatlakozási alapokra és a bővítés becsült költségeinek fedezésére beállított összegek nem változtak.

Nem történt alapvető változás a saját források rendszerében sem: végül minden, a költségvetési pozíciók újraszülőzésát célzó javaslatot elvetettek. Az elfogadott kisebb változások között szerepelt az áfaforrás maximális lehívási kulcsának csökkentése (2002-től 0,75 százalékra, 2004-től 0,5 százalékra), valamint az, hogy 2001-től a hagyományos saját források esetében a tagországok (a korábbi 10 százalék helyett) a beszedett összeg 25 százalékát megtarthatják beszedési költségeik fedezésére. Megmaradt – apróbb módosításokkal – az Egyesült Királyság kedvezménye, ugyanakkor Ausztria,

Hollandia, Németország és Svédország e kedvezményt immár csak „normális” részese-désük 25 százalékáig finanszírozzák; az így felmerülő pótlólagos finanszírozási igény megoszlik a többi tagország (kivéve az Egyesült Királyság) között.

Az új intézményközi megállapodást 1999 májusában sikerült tető alá hozni. A megállapodás tartalmazott néhány új elemet a pénzügyi keretek felhasználására (többek között a strukturális politika korábbi „privilegiumainak” csökkentésére), illetve a költségvetési folyamat egyes elemeire (a kötelező és a nem kötelező kiadások összességére kiterjedő koordináció a költségvetési folyamat egész ideje alatt, irányvonalak kialakítása minden kiadási kategóriára) vonatkozóan.

Az Európai Tanács berlini ülésén megszületett döntés időpontjában az EU keleti bővítésének még mindig több lehetséges forgatókönyve létezett. Ahogy már említettük, az Agenda 2000 (és a berlini EU-csúcs) munkahipotézise az volt, hogy hat ország lép be az EU-ba 2002-ben. Ugyanakkor a tagországok – ma már tudjuk, igen helyesen – nem zárták ki más forgatókönyvek bekövetkeztét sem. A bővítésre szánt összeg technikai elkülönítése lehetővé tette tíz ország csatlakozását 2004-ben; a bővítés finanszírozása, ha bizonyos módosításokkal is, de alapvetően a berlini megállapodás alapján zajlott (ez alól egy fontos kivétel van: az új tagok részleges és fokozatosan növekvő részesedése a mezőgazdasági közvetlen támogatásokból).

A 2007–2013-as pénzügyi perspektíva: a szervezett káosz

Az Európai Bizottság 2004. február 10-én hozta nyilvánosságra a 2007–2013 közötti közös költségvetés keretszámaira és szerkezetére vonatkozó javaslatait. A dokumentum, amelyet az Európai Bizottság hivatalosan a miniszterek tanácsának és az Európai Parlamentnek címzett, az EU helyzetéből és stratégiai célkitűzéseiből indul ki, s ennek alapján vázolta fel a közös költségvetés körvonalait.

A megelőző szűk egy évtized trendjeit elemezve az anyag arra a következtetésre jutott, hogy amennyiben az unió meg kívánja őrizni, vagy épp növelni szeretné súlyát a nemzetközi gazdasági és politikai életben, akkor jelentős változtatásokra van szükség a közös költségvetésben is. Csak így érhető el, hogy a jelenleg érvényesülő kedvezőtlen tendenciák (a többi fejlett térségnél tartósan alacsonyabb GDP-növekedés, kutatási kiadások és foglalkoztatási szint, illetve az EU gazdasági súlyához képest jóval kisebb nemzetközi politikai szerep) megforduljanak.

A költségvetési keretterv időtávját illetően az Európai Bizottság 2013-ig a hétéves költségvetési időszak megtartását, attól kezdve viszont az ötéves költségvetési időszakokra való áttérést javasolta. A javaslat háttérében az állt, hogy így a 2013-ig tartó időszak végére kifut a 2002-ben a mezőgazdasági kiadásokról megkötött uniós alku (és nem nyúlik át a következő időszakra), azt követően viszont az ötéves időszakok jobban igazodhatnak az EU politikai ciklusaihoz, s biztonságosabb tervezést tesznek lehetővé.

A javasolt változások mind a költségvetés nagyságát, mind annak szerkezetét érintették. A költségvetés összegére vonatkozóan az Európai Bizottság a korábbi plafon [az EU bruttó nemzeti jövedelmének (GNI) 1,24 százaléka]³ megtartását javasolta, ugyanakkor a jelenleginél nagyobb mértékben kihasználná a mozgásteret: míg a 2004-es költ-

³ Statisztikai módszertani okok miatt a közös költségvetésnél a GNP-hez való viszonyítást még a 2000–2006-os időszakban felváltotta a GNI-jal történő összevetés. A GNI 1,24 százaléka megegyezik a GNP 1,27 százalékaival (Lásd: 2000/597/EC, Euratom sz. határozat, 1.: Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, Commission of the European Communities, Brussels, 28. 12. 2001, COM(2001) 801 final.)

ségvetés kiadásaira ténylegesen beállított összeg a GNI 0,98 százalékát tette ki, addig a 2007–2013-as évek átlaga 1,14 százalék.

Az Európai Bizottság úgy érvelt – szemben azzal a hat tagországgal (Németország, Hollandia, Ausztria és Svédország mellett Franciaország és az Egyesült Királyság), amely már 2003 decemberében jelezte, hogy a közös költségvetés kiadásait a GNI 1 százalékában kívánja maximálni –, hogy kevesebb pénzből egyszerűen nem lehetne elérni a kívánt eredményeket, sőt, olykor még az itt bemutatott javaslat is szükségesnek tűnik. A szűkös források optimális felhasználása érdekében az Európai Bizottság jelentős szerkezeti változtatásokat javasolt a közös költségvetés kiadási oldalán; e változtatások szerint a kiadási oldal fő tételei a következők lennének.

1) *Fenntartható fejlődés.* Ez a tétel két nagy részre tagolódik: a Lisszabonban megfogalmazott célkitűzések teljesítéséhez szükséges lépésekre (versenyképesség a növekedésért és a foglalkoztatásért), a kohéziót célzó erőfeszítésekre (kohézió a növekedésért és a foglalkoztatásért). Az előbbi részhez tartozik a vállalatok versenyképességének előmozdítása az egységes belső piacon (egyúttal a még meglévő belső piaci akadályok felszámolása), a K+F tevékenység jelentős erősítése, az európai közlekedési és energiahálózatok fejlesztése, az oktatás és a szakképzés javítása, valamint a társadalom felkészítése a változásokra (szociálpolitikai célkitűzés). A második résznél fontos, hogy az e téren hagyományos erőfeszítéseket a legkevésbé fejlett tagállamokra és régiókra kell összpontosítani, a többi tagországban és régióban a versenyképesség és a foglalkoztatás növelése támogatható. Ugyancsak e részhez tartozik a határokon átnyúló és a nemzetközi együttműködés. A programok végrehajtását a javaslat szerint jelentősen egyszerűsítének.

2) *A természeti erőforrások megóvása és az azokkal való gazdálkodás.* Ide tartozik a mezőgazdaság, a halászat és a környezetvédelem. Fontos kiemelni, hogy a javaslat elfogadása esetén a mezőgazdaság – a közös költségvetés mindmáig legnagyobb kiadási tétele – megszűnne önálló kiadási tételként szerepelni, és súlya is jelentősen csökkenne.

3) *Európai állampolgárság.* A szabadság, a biztonság és a jog térsége: az európai állampolgárságnak több tartalmat kell adni, biztosítani kell az EU külső határainak hatékony ellenőrzését, az európai állampolgárok biztonságát, kezelni kell a bevándorlást. Fontos, hogy az EU-ban minden területen jól működjön az igazságszolgáltatás. Az európai állampolgársághoz kapcsolódóan kiemelendő még az alapvető javakhoz és szolgáltatásokhoz való hozzájutás biztosítása, valamint az európai kultúra és sokszínűség.

4) *Az EU mint globális partner.* Ezen belül a részterületek: az EU és a szomszédokkal kapcsolatos politika, az EU mint partner a fenntartható fejlődésben, az EU mint világpolitikai tényező, illetve az EU által alkalmazandó policy mix.

5) *Adminisztráció.* Ide tartozik – néhány kivétellel – az uniós intézmények működésének finanszírozása.

Az Európai Bizottság javaslata foglalkozott a közös költségvetés bevételi oldalával is. Miközben a jelenlegi rendszer képes kiszámíthatóan biztosítani a szükséges forrásokat, az igazságosság, az átláthatóság, a költséghatékonyosság, illetve az EU pénzügyi autonómiája terén hagy kívánnivalót maga után. A Bizottság javaslatában két elem kapott nagy hangsúlyt. Az egyik az EU-adó bevezetésének gondolata (ez lehetne a társaságok jövedelmére kivetett adó vagy az áfa egy meghatározott hányada, illetve energiaadó). A másik az, hogy a túlzott nettó befizetői pozíció elkerülésére a jelenlegi ad hoc megoldások (elsősorban az Egyesült Királyság kivételezett helyzete) helyett egy általános visszatérítési rendszert kellene bevezetni; amennyiben egy tagország befizetései elérnék GDP-je meghatározott hányadát, jogosult lenne a (szintén általánosan érvényes szabályok által meghatározott mértékű) költségvetési visszatérítésre.

Az Európai Bizottság javaslata tulajdonképpen már megszületése előtt arra ítéltetett, hogy éles viták keresztjében álljon. A felütést ehhez a hat tagország már említett leve-

le adta, a német pénzügyminiszter pedig – szintén még a javaslat megjelenése előtt – „takarékoságra” intette az Európai Bizottságot. Ilyen kezdés után, s a majd másfél éven keresztül folyó viták fényében nem volt meglepő, hogy az Európai Tanács 2005. június 16–17-i ülésén – az olykor biztatonak tűnő részsikerek és egyes tagországok (Németország, vagy az utolsó pillanatban látványos felajánlást tevő hat új tagország) kompromisszumkészsége ellenére – nem sikerült megállapodásra jutniuk a tagországok képviselőinek. A kudarc legfontosabb okai a következők voltak.

– A *nettó hozzájárulás* elsősorban Hollandia és Svédország által előtérbe helyezett probléma. E két ország GNI-arányos nettó befizetése jóval nagyobb, mint a többi tagorszáké, ezért változtatásokat sürgettek a rendszerben, vagy pedig – a brit kedvezmény logikája szerinti – korrekciót szerettek volna elérni saját maguk számára. Logikus módon – különösen abban az esetben, ha a finanszírozási rendszer nem változik – a minél kisebb összegű EU-költségvetésben érdekeltek.

– A *brit kedvezmény*. Eredetileg ez azt a célt szolgálta, hogy kompenzálja az Egyesült Királyságot aránytalanul nagy nettó befizetői pozíciójáért (ennek oka a Közös Agrárpolitika magas aránya a közös költségvetésben, illetve a britek kis részesedése e politika juttatásaiból). A kedvezmény bevezetésekor (1984-ben) az Egyesült Királyság a viszonylag kevésbé tehető tagállamok közé tartozott. Noha mára a költségvetés szerkezete is változott (a Közös Agrárpolitika aránya csökkent), s a 25 tagú EU-ban az Egyesült Királyság a leggazdagabb tagországok közé tartozik, a brit kedvezmény továbbra is létezik. *Tony Blair* brit miniszterelnök egyértelműen jelezte, hogy a kedvezmény korlátozásáról csak akkor hajlandó tárgyalni, ha ezt a lépést összekötik a Közös Agrárpolitika kiadásainak csökkentésével.

– A *Közös Agrárpolitika kiadásai*. E kiadásokról 2002 októberében állapodott meg *Jacques Chirac* francia köztársasági elnök és *Gerhard Schröder* német szövetségi kancellár, majd ezt követően a megállapodást (amely komoly feltétele volt a bővítésnek) a többi tagország is elfogadta. A megállapodás 2013-ig rögzítette a mezőgazdasági kiadások nagyságát. Franciaország nem volt hajlandó új vitát nyitni erről a kérdésről (bár a tárgyalások végső fázisában nem zárta ki, hogy a 2002-ben elfogadott keretekbe belefért Románia és Bulgária mezőgazdaságának támogatása is).

A 2005. júniusi kudarcért a legtöbb tagország elsősorban az Egyesült Királyságot hibáztatta – azt a tagországot, amelyik két héttel később átvette Luxemburgtól az elnöki tiszteletet. A brit elnökség alatt létrejövő megállapodás esélyét sokan kicsinek tartották, különösen az után, hogy elnökségük első hónapjaiban a britek szinte semmi törekvést nem mutattak a kérdés rendezésére.

Az Európai Tanács 2005. december 15–16-i brüsszeli ülésén mégis bekövetkezett az, amire alig két héttel ezelőtt még valószínűleg nagyon kevesen számítottak: a tagországok megállapodtak az EU 2007–2013 közötti pénzügyi perspektívájának keretszámairól.

A brit elnökség nem egész egy hónappal féléves mandátumának lejártá előtt, december 5-én hozta nyilvánosságra első költségvetési javaslatát. Az akkori számok (amelyek pedig valamivel barátságosabbak voltak az azt megelőző héten a sajtó részére gondosan kiszivároztatott információknál) igen kemény elutasításra találtak több ország részéről, de már akkor sejthető volt – ma pedig már biztosan tudható –, hogy ez a brit taktika fontos részét képezte.

A december 14-én nyilvánosságra hozott második javaslat összecszerűen alig tért el a kilenc nappal korábbiaktól (valamivel több mint 2 milliárd euróval meghaladva azt), ugyanakkor számos olyan elemet – egyedi kivételes bánásmódot, a felhasználási szabályok könnyítését – tartalmazott, amely jelezte: London arra játszik, hogy a tagországokat egyenként meggyőzve érjen el eredményt. Az EU-csúcsot közvetlenül megelőző nyilatkozatok

egy része elfogadhatatlannak minősítette a javaslatot, ugyanakkor e nyilatkozatok immár nem zárták ki, hogy e javaslatról továbblépve el lehessen jutni a megegyezésig.

Az alig másfél hetes előzmények alapján (no meg a költségvetési alkudozások íratlan szabályai szerint is) sejthető volt, hogy a briteknek vannak még „tartalékaik”. A kérdés csak az volt, hogy ezek mekkorák, illetve hogy ezeket a tartalékokat fel kell-e majd használniuk a megegyezés érdekében. Néhány ország határozott és következetes érdekképviselője – itt mások mellett nagyon fontos kiemelni a maximális eredményre törekvő, és végül sikert arató magyar (és lengyel) tárgyalási stratégiát – végül is azt eredményezte, hogy ezeket a tartalékokat – mintegy 13 milliárd euró nagyságban – bevetették. A brit tartalékok „aktiválásában” és a megegyezés kialakításában kulcsszerepet játszott *Angela Merkel* német kancellár javaslata, amely mellett a siker érdekében több, a tárgyalásokon kulcsszerepet játszó delegáció (köztük Franciaországé) is felsorakozott.

A megállapodás ténye az EU válságokkal terhelt helyzetében feltétlenül üdvözlendő, azt is fontos látni, hogy a 2007–2013-as pénzügyi perspektíva nem jelent lényegi előrelépést a közös költségvetés problémáinak megoldása terén. Tény, hogy sikerült hozzájárulni a brit kedvezményhez (London hét év alatt mintegy 10,5 milliárd eurót „veszít” kedvezményéből – az idézőjelet az indokolja, hogy e veszteség nem a jelenlegi helyzethez, hanem a jelenlegi szabályoknak a 2007–2013-as időszakra történő automatikus kivetítéséhez képest következik be; többek között ezért is lehetett ez az engedmény felvállalható *Tony Blair* számára). A Közös Agrárpolitika reformjára nem kerül sor a 2013-ig terjedő időszakban, igaz, a későbbi felülvizsgálatról már 2008–2009-ben el lehet kezdeni gondolkodni. E téren némi szkepticizmusra adhat okot az a tény, hogy reformötletekben, sőt, részletesen kidolgozott szakértői háttéranyagokban évek (lassan évtizedek) óta nincs hiány e téren, hatékony reformokban viszont ennek ellenére van.

Átfogó reformok híján a megoldás az 1999-ből már jól ismert, ám igazán csak most tökélyre fejlesztett „toldozás-foldozás” maradt. A brit elnökség munkáját dicséri, hogy a különböző engedmények széles skáláján játszva [korántsem csak a (plusz) transzferek nagyságáról, hanem speciális felhasználási szabályokról, vagy éppen a forrásokhoz való hozzájárulás kivételes szabályairól is szól a megállapodás számos pontja, illetve alpontja] sikerült egyezsége jutni. Ugyanakkor az egyezés a már korábban sem éppen egyszerű rendszert immár teljességgel átláthatatlan, kivételektől és átmeneti rendelkezésektől hemzseggő dzsungellé tette.

További fontos, megemlíthető probléma a költségvetési keret nagysága. Ádáz viták nyomán sikerült eljutni e tekintetben éves szinten az EU összes GNI-jának (bruttó nemzeti jövedelem) 1,03 százalékáról 1,045 százalékára. A megegyezés üdvözlendő, de vajon mennyire tükrözi Európa valódi nagy kérdéseit ez a küzdelem (beleértve a 2006 tavaszán az Európai Parlament által vívott, némi változást elérő „utóvédharcokat” is, amelyek végén 2006. május 17-én Strasbourgban az intézményközi megállapodást is aláírhatták)? A válasz nyilvánvaló: nem arról volt szó, hogy Európának milyen költségvetésre lenne szüksége (még ha az Európai Tanács 2005. decemberi ülése után szinte minden résztvevő elégedettségét fejezte is ki), hanem arról, hogy Európa vezetői miben voltak képesek megállapodni. Még egyszer hangsúlyozandó, hogy a megállapodás ténye pozitív dolog, de az, hogy a vita összességében kis tétek (az EU gazdasági teljesítményének egy-két tizezreleke) körül zajlott, semmiképpen nem a kontinens vezetőinek jövőorientált, stratégiai gondolkodásának bizonyítéka.

A fentiek során áttekintettük a négy „mértékadó”, azaz a négy középtávú pénzügyi perspektívához tartozó csomagot. Az első (a Delors I. csomag) egy olyan rendszer alapjait rakta le, amelyen először működésének tapasztalatai alapján igazítottak (a Delors II. csomag révén), majd a keleti bővítés (igen szűken számított) finanszírozási igényéhez alakítottak (az Agenda 2000-ben foglaltak által), végül pedig úgy módosítottak, hogy hozzájárulhasson a 25 (majd 27) tagú EU – messze nem optimális, de még kielégítő szintű – működőképességének biztosításához (a 2005 decemberében megszületett megállapodás révén).

A négy csomag vizsgálata alapján a tendencia világos: 1988-ban megszületett egy rendszer, amit aztán időről időre változtattak, s mára elérkeztünk oda, hogy a rendszer már alig látszik a módosítások dzsungelében. A korábbi módosítások során az EU ügyelt arra, hogy azokat valamilyen általános(nak ható) szabály révén valósítsa meg (például a ritkán lakott területek támogatása esetében); a 2007–2013-as kerettrvről szóló megállapodásban azonban sokszor már ez a törekvés is hiányzik: az ad hoc megoldások (nyíltan egyes országoknak, régióknak címzett támogatások, könnyítések) hosszú sora végképp kaotikussá teszi az egykor jól működő rendszert.

Természetesen az is igaz, hogy 1988 óta sok minden megváltozott, s hogy az EU pénzügyi perspektíváinak is követniük kell e változásokat. Azonban legkétségtelenebb a brit elnökség lezárultával világossá kellett válnia, hogy egy új rendszer kialakítására van szükség, mivel a régi rendszer további bonyolítása képtelen a hosszú távú feszültségek oldására. A 2007–2013-as pénzügyi perspektívával kapcsolatban meglehetősen pragmatikus brit megközelítés sikere értékes időt nyert az EU-nak arra, hogy felkészüljön egy új rendszerre. Az idő azonban gyorsan szalad – ma kell elkezdni gondolkozni azon, hogyan nézzen ki ez a rendszer, ha azt szeretnénk, hogy Európa dinamikus, innovatív és hosszú távon is versenyképes legyen.

Felhasznált irodalom

- Commission Européenne [2000]: Vade-mecum budgétaire. Office des publications officielles des Communautés européennes, Luxembourg.
- Commission Européenne [2002]: Les finances publiques de l'Union européenne. Office des publications officielles des Communautés européennes, Luxembourg.
- European Commission [1997]: Agenda 2000. For a stronger and wider Union. Bulletin of the European Union, Annex, 5/97.
- European Commission [1998]: The financing of the European Union. European Commission, Brussels, október 7.
- European Commission [2004]: Communication from the Commission to the Council and the European Parliament: Building our common Future – Policy challenges and Budgetary means of the Enlarged Union 2007–2013. European Commission, Brussels, február 10.
- European Council [1999]: Presidency Conclusions. European Commission, Berlin, március 24–25.
- UK Presidency [2005]: Financial Perspective 2007–2013. UK Presidency, Brussels, december 16.